

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 069.51:615.4
929Lavička B.

Prejeto: 18. 5. 2020

Breda Škerjanc Kosirnikmag. farm., Ulica XXXI. divizije 44, SI-4000 Kranj
E-pošta: breda.kosirnik@gmail.com

Tržiški lekarnar Bohuslav Lavička in njegova zbirka

IZVLEČEK

Bohuslav Lavička, po rodu Čeh, je kot lekarnar v Tržiču deloval dobrih 30 let (med letoma 1911 in 1942). Ljubezen do zbiranja starih farmacevtskih in medicinskih predmetov, ki ga je spremljala že od zgodnjega otroštva, je prispevala k temu, da je ustvaril veliko in dragoceno farmacevtsko-medicinsko zbirko, ki je odraz zgodovine lekarništva in zdravljenja ter prikaz zgodovine naravoslovnih in medicinskih znanosti. Razstavljena je v tovarni zdravil Lek v Ljubljani, ki je tudi njena lastnica. Zbirko, ki je izjemnega kulturnega, izobraževalnega in znanstvenega pomena, je Vlada RS na podlagi Zakona o varstvu kulturne dediščine leta 2002 razglasila za kulturni spomenik državnega pomena.

KLJUČNE BESEDE

Bohuslav Lavička, Tržič, lekarništvo, Lavičkova zbirka

ABSTRACT

PHARMACIST BOHUSLAV LAVIČKA FROM TRŽIČ AND HIS COLLECTION

Bohuslav Lavička of Bohemian descent worked as a pharmacist in Tržič for over thirty years (between 1911 and 1942). The love for collecting old pharmaceutical and medicinal objects, which he had felt ever since his early childhood, made it possible for him to create an extensive and valuable pharmaceutical-medical collection reflecting the history of pharmacy and medical treatment as well as outlining the history of natural and medical sciences. The collection is owned by and displayed in the pharmaceutical company Lek in Ljubljana. In 2002, pursuant to the Cultural Heritage Protection Act, the Government of the Republic of Slovenia declared the collection a cultural monument of national significance.

KEY WORDS

Bohuslav Lavička, Tržič, pharmacy, Lavička's collection

»Zgodba o zdravlilih in zdravljenju
se v resnici nikoli ne konča. Vsako obdobje,
ki se na videz zaključí, je samo zaprto poglavje,
za katerim se odpira novo.

Od plemenskih vračev do Hipokrata,
od vaških zdravnikov do globalnih korporacij.¹

Začetke organiziranega zdravilstva v Trzinu je mogoče zaslediti v 19. stoletju. Z zdravljenjem so se tedaj ukvarjali pretežno homeopati, med katerimi so sloveli Henrik Weis, Elizabeta Peharc, imenovana »Krivčeva frava«, župnika Janez Zalokar in Simon Peharc ter tovarnar Rajmund Jabornik (tudi Jabornegg) pl. Altenfels.² Leta 1850 se je v Trzinu naselil Kranjčan Tomaž Pirc, ranocelnik in kirurg. Stanoval je v Cerkveni (današnji Partizanski) ulici 8 in tam kot okrajni ranocelnik deloval do smrti 18. junija 1880. V svoji hiši si je uredil tudi lekarno.³

Leta 1899 je radovljiški lekarnar Aleksander Roblek v Trzinu kupil hišo na sedanji Ljubljanski cesti, odprl prvo javno lekarno in jo po štirih letih (leta 1903) preselil v druge prostore⁴ (danes Predilniška cesta 2), v katerih je ostala do preselitve v zdravstveni dom leta 1962. Sprva je v Radovljici in Trzinu Roblek delal sam, kasneje pa je zaposlil drogerista Vincenca Eggenberga iz Ljubljane, ki je bil poročen s Trzinčanko Antonijo Dev.⁵ Ko je leta 1910 Roblek zbolel, je zaposlil mladega farmacevta Bohuslava Lavičko, ki je tedaj delal pri lekarnarju Jakobu Hočevanju na Vrhnikih.⁶

Življenjska pot Bohuslava Lavičke

Bohuslav Lavička se je rodil 1. maja 1879 v Chrudimu na Češkem. Oče František je imel vrtnarstvo v bližnjih Jeseničanah in je umrl, ko je imel Bohuslav

komaj štiri leta. Posestvo z vrtnarijo je prevzela vdova Marija. Leta 1891, ko je bil Bohuslav star 12 let, je na deželni razstavi v Pragi videl starinsko lekarno, kar je usodno vplivalo na njegovo odločitev za študij farmacije in ga navdušilo za kasnejše zbirateljstvo.⁷ Že kot otrok je izgubil sluh na eno uho, kasneje je delno oglušel tudi na drugo. Ker je slabo slišal, se ni rad družil z ljudmi. Verjetno je tudi to pripomoglo k ljubezni do zbirateljstva.⁸

Po končani gimnaziji v rodnem Chrudimu je lekarniško prakso – tirocinij⁹ – opravljal v kraju Ledec nad Sazavou in jo leta 1899 končal v Pragi. Končni izpit je opravil z najvišjim možnim uspehom – *magnacumlaude*. Študij je nadaljeval na farmacevtskem oddelku medicinske fakultete na Karlovi univerzi v Pragi in tam 20. julija 1901 pridobil naziv magister farmacije.¹⁰ Kasneje je opravil še kolokvije iz splošne in specialne mikologije ter bakteriologije.¹¹

Po končanem študiju se je leta 1902 zaposlil v lekarni v rodnem Chrudimu. Želja po strokovnem napredovanju in izpopolnjevanju se mu v tem malem avstro-ogrskem mestu ni izpolnila, zato je šel iskati

Bohuslav Lavička, 1912 (hrani: Žarko Lavička).

¹ Lužnik Pohar, *Trgovca z življenjem*, str. 213 (spremna beseda dr. Alojza Ihana).

² Kragl, *Zgodovinski drobci*, str. 261.

³ Kurillo, *Tomaž Pirc*, str. 37.

⁴ Kragl, *Zgodovinski drobci*, str. 70.

⁵ Prav tam, str. 260.

⁶ Z življenjsko zgodbo Bohuslava Lavičke se doslej še nihče ni znanstvenoraziskovalno ukvarjal. Prvi zapis o njegovem življenju je mogoče zaslediti v *Farmaceutskem vestniku* (1986, 3, str. 190) ob otvoritvi Lavičkove zbirke v tovarni zdravil Lek v Ljubljani. Leta 2009 so Gorenjske lekarne ob praznovanju okroglih obletnic (40 let ustanovitve zavoda in 30 let priključitve lekarn zgornje Gorenjske) izdale knjigo *Zgodovina in razvoj lekarništva na Gorenjskem* (avtorice Brede Škerjanc Kosirnik), v kateri je popisana njegova življenjska pot (str. 135–163). To delo je najcelovitejši pregled njegovega življenja in dela do tedaj. Podlaga za ta zapis je družinski arhiv, ki ga hranijo njegovi vnuki na dveh različnih lokacijah. Obsežnejši del, ki ga je lastnik imel v Trzinu, je pri Žarku Lavički (Križe pri Trzinu), drugi del, ki je bil v Strahinju, pa pri Slavku Vidicu (Naklo). Vsebinsko družinskega arhiva so osebni dokumenti Bohuslava Lavičke: računi, potrdila, rokopisi receptov zdravil, ki jih je izdeloval, različni osebni zapisi, herbariji, diploma, dopisovanja s kolegi farmacevti itd., ter zapisi, ki jih je po letu 1945 dodal sin Zdenko. Arhiva nista urejena in doslej še nista bila na vpogled v celoti.

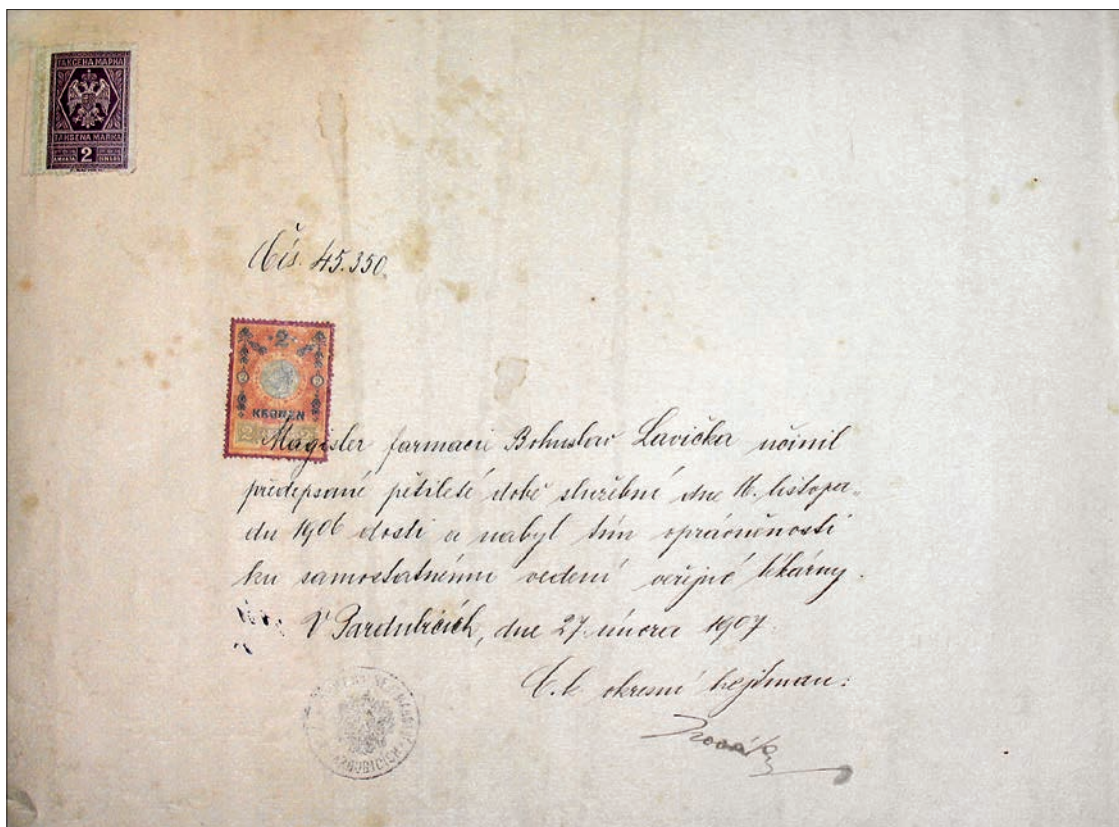
⁷ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

⁸ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

⁹ Obvezna enoletna učna doba pred vpisom na univerzo.

¹⁰ Družinski arhiv Slavka Vidica, diploma Bohuslava Lavičke, 1901.

¹¹ Družinski arhiv Slavka Vidica, potrdilo o opravljenem izpitu, 1907.

Diploma Bohuslava Lavičke, 1901, na hrbtni strani diplome potrdilo o opravljenih kolokvijih iz mikologije in bakteriologije ter dovoljenje za samostojno delo in vodenje lekarne (hrani: Slavko Vidic).

Lavičkova lekarna (oficina) v Trziču, pri recepturi pa njegova prva žena Katja (hrani: Žarko Lavička).

dodatno znanje po Evropi, kar je bila v tistem času običajna pot do pridobivanja strokovnega znanja in napredovanja. Najprej je odšel v Švico, kjer je od aprila 1903 do septembra 1904 služboval v lekarni v Bernu, nato pa v Couvet-Neuchâtel, kjer je delal do aprila 1905. Sledila je zaposlitev v Innsbrucku, do junija 1906 pa v Meranu.¹² V Švici in na Tirolskem se je navdušil za planinstvo in alpinizem. Bil je član več različnih planinskih društev.¹³ Nato se je vrnil na Češko v Pardubice in spet domov v Chrudim, kjer je ostal do konca leta 1908. Naslednje leto (1909) ga je poklicna pot pripeljala v slovenske dežele. Najprej je služboval v Idriji in nato na Vrhniki pri Jakobu Hočevanju. V poletnih mesecih leta 1910 je v Trziču nadomeščal bolnega Aleksandra Robleka, ki je imel lekarno tudi v Radovljici. Tržiška okolica ga je tako

prevzela, da se je odločil ostati. Že naslednje leto (1911) je od Robleka kupil hišo in lekarno ter v Trziču ostal do smrti.¹⁴

Leta 1914 se je poročil z mlado Zagrebčanko Katio Rastovčan, ki je leto prej pri njem začela prakso.¹⁵ V zakonu so se jima rodili trije otroci: Miroslav Zdenko (1915–1972), Vlasta (1917–2004) in Ljudmila Liduška (1919–2010).¹⁶

Po prvi svetovni vojni, leta 1920, je zaprosil za državljanstvo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (SHS) ter ga dobil šele leta 1932.¹⁷ Bil je svobodnjak in človek določenih načel, od katerih ni odstopal. Lokalnim političnim veljakom se ni dovolil podkupovati, z lokalnimi klerikalnimi oblastmi ni imel do-

¹² Družinski arhiv Žarka Lavičke, potrdila o zaposlitvah.

¹³ Družinski arhiv Žarka Lavičke, članske izkaznice planinskih društev.

¹⁴ *Slovenec*, 24. 3. 1911, št. 69, str. 15.

¹⁵ *Slovenski narod*, 4. 11. 1914, št. 262, str. 4.

¹⁶ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

¹⁷ Družinski arhiv Žarka Lavičke, Potrdilo o pridobljenem državljanstvu Kraljevine Jugoslavije št. 30783, reg. šte. 4460, Beograd, 1. 7. 1932.

brih odnosov. Podpiral je sokolsko gibanje, v katerem so sodelovali vsi njegovi otroci.¹⁸

Leta 1924 mu je umrla žena Katja.¹⁹ Načrt za njeno grobnico na tržiškem pokopališču je izdelal sam. Kasneje (1927) se je še enkrat poročil, in sicer z mlajšo kolegico iz Ljubljane Lidvino Poženel,²⁰ s katero pa se nista najbolje razumela in tudi otroci je niso sprejeli. Po petih letih zakona se je razvezal in ostal sam z otroki.²¹

Kot farmacevt z velikim znanjem in prakso iz galenske farmacije, farmacevtske kemije in vrtnarstva je želel gojiti zdravilne rastline in jih predelovati v zdravila. Zato je iskal zemljišče, na katerem bi gojil zdravilne rastline in zgradil hišo, v katero bi preselil svojo zbirko, ki je nastajala že od leta 1903, ko je bil v Švici. Na Strahinjskem polju pri Naklem je našel košček zemlje, s katerega je lahko opazoval svoje najljubše gorske vrhove Kamniških Alp, Karavank in Julijskih Alp. Zanj je bil ta predel, rahlo dvignjen kot polica, raj na zemlji. Ker mu ga lastnik ni hotel prodati, ga je vzel v najem, nasadil zdravilne rastline in postavil čebelnjak. Ko je naslednje leto lastnik zbolel in naj bi ga Bohuslav Lavička pozdravil, mu je ta zemljo sam ponudil v odkup. Leta 1938 je Lavička tam zgradil hišo (danes Strahinj 90), tja preselil zbirko in jo začel urejati. Sam se ni nikoli preselil in je še naprej živel v Tržiču. Ob prostih dnevih se je vozil v Strahinj z avtom. To je bil poltovornjak, ki je bil do konca druge svetovne vojne garažiran na posestvu v Strahinju. Po vojni so ga odpeljali vojni begunci, ko so bežali čez mejo na Koroško.²²

Na posestvu je gojil zdravilne rastline, iz katerih je izdeloval zdravila, jih uporabljal v svoji lekarni in prodajal tudi drugim lekarnarjem. Očitali so mu, da prodaja predraga zdravila.²³ Nasadil je lučnik, ognjič, digitalis, vinsko rutico, meliso, meto, slez, pelin, baldrijan, kamilico in številne druge zdravilne rastline. Izdeloval je zdravilni čaj Miroč, ki ga je leta 1936 patentiral in naj bi pomagal pri čiščenju krvi.²⁴ Čaj je bil znan po Jugoslaviji, prodajal ga je tudi po Evropi. Znamenito je bilo njegovo zdravilo proti epilepsiji. Tudi to zdravilo je prodajal po Evropi ter celo na Japonsko in v Ameriko. Zadnja pošiljka v Ameriko se je zaradi izbruha druge svetovne vojne vrnila in jo njegovi potomci hranijo še danes. Vsebuje dve steklenički, v eni je tekočina, v drugi prašek.²⁵ Sestava ni poznana. Med, ki ga je pridelal na posestvu, je prodajal kot zdravilo, saj je bil prepričan, da lahko

pomaga pri vseh boleznih, za katere so bile namenjene zdravilne rastline, na katerih so se pasle čebele. Iz zdravilnih rastlin, ki jih je prideloval, je izdeloval različna protiglivična zdravila, s katerimi je zaslovel tudi zunaj svoje nove domovine.²⁶

Njegova strast je bilo tudi slikarstvo. Že med študijem v Pragi je obiskoval tečaj slikanja na likovni akademiji.²⁷ Največ je slikal pokrajinske motive v impresionističnem slogu, in sicer v oljni tehniki na kartonu ali platnu. Najprej je narisal predlogo (v skicirko, olje na karton) in jo izdelal do najmanjše podrobnosti, kasneje pa je po predlogi naslikal večje formate (olje na platno). Velik del slik je nemški gestapo med drugo svetovno vojno zaplenil in odpeljal. Ohranilo se je le nekaj skic malega formata z gorskimi motivi Švice, domačih Jeseničanov in Gorenjske ter slika ledenika v Dolomitih velikega formata, ki jo je gestapo sicer zaplenil, a je po vojni ostala na Bledu in bila vrnjena lastnikom.²⁸

Lavička je v farmacijo usmerjal tudi svoje otroke. Sin Zdenko je leta 1933 maturiral in že pred drugo svetovno vojno, leta 1938, diplomiral na farmacevtskem oddelku filozofske fakultete v Zagrebu. Zaposlil se je v očetovi lekarni v Tržiču. Hčerko Vlasto je Lavička poslal v Prago na študij vrtnarstva, da bi nadaljevala družinsko tradicijo in mu pomagala pri gojenju zdravilnih rastlin. Najmlajša hčerka Liduška je pred drugo svetovno vojno maturirala in odšla študirat farmacijo v Zagreb. Spoznala je češkega študenta farmacije in se že pred začetkom vojne (verjetno leta 1940) kljub očetovemu nasprotovanju preselila na Češko, kjer je končala študij farmacije in tam ostala.²⁹ Zdenko in Liduška sta maturirala na gimnaziji v Kočevju, čeprav je bila gimnazija v Kranju, s katerim je bil Tržič prometno tedaj povezan z vlakom.³⁰

Kot velik svetovljan in svobodomiseln intelektualc s kritičnim pogledom na takratna politična dogajanja v Evropi je bil Lavička ob začetku druge svetovne vojne trn v peti lokalnim nemškutarjem. Sin Zdenko, ki je delal v očetovi lekarni, in hčerka Vlasta sta se takoj povezala s partizani ter jih oskrbovala z zdravili in sanitetnim blagom iz očetove lekarne. Sam Lavička pri tem ni sodeloval, a jima ni branil. Velikokrat je pripravil zdravila, da sta jih odnesla partizanom. Ko je Zdenko spoznal, da mu je gestapo na sledi, je spomladi 1942 odšel v partizane. Takrat so Nemci hčerko Vlasto zaprli v Begunje.³¹

Na začetku junija 1942 so partizani v Kovorju ustrelili nemškega sodelavca. Nemci so se maščevali

¹⁸ Pričevanje hčerke Vlaste v filmu RTV Slovenija *Vsak človek se rodi svoboden*, 1989.

¹⁹ *Jutro*, 19. 11. 1924, št. 272, str. 7.

²⁰ *Cerkveni glasnik za tržiško župnijo* 5, 1928, št. 41, str. 2.

²¹ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

²² Družinski arhiv Žarka Lavičke.

²³ *Naša moč*, 17. 1. 1913, št. 7, str. 1.

²⁴ Družinski arhiv Žarka Lavičke, recept in ovojčina za pripravo čaja Miroč, patent.

²⁵ Družinski arhiv Žarka Lavičke, vrnjeno zdravilo proti epilepsiji, odposlano v Ameriko.

²⁶ Družinski arhiv Žarka Lavičke, recepture, pošta.

²⁷ Družinski arhiv Žarka Lavičke, potrdilo o opravljenih tečajih.

²⁸ Družinski arhiv Žarka Lavičke, slike in skice iz družinskega arhiva.

²⁹ Pričevanje Marije Brenčič v filmu dokumentarnega programa RTV Slovenija *Vsak človek se rodi svoboden*, 1989.

³⁰ Družinski arhiv Žarka Lavičke, spričevala.

³¹ Film RTV Slovenija *Vsak človek se rodi svoboden*, dokumentarni program, 1989.

Bohuslav Lavička, verjetno leta 1941 (hrani: Žarko Lavička).

tako, da so ustrelili deset talcev, devet so jih pripeljali iz begunjskih zaporov, Bohuslava Lavičko pa so odpeljali iz lekarne. Bil je opozorjen, da ga Nemci nameravajo aretirati in ustreliti, a se ni želel skriti. Kot talca so ga ustrelili 16. julija 1942 v Kovorju pri Tržiču.³² Tam je tudi pokopan.

Po smrti Bohuslava Lavičke so Nemci lekarno in hišo z vsem inventarjem zaplenili, v lekarno pa nastavili nemško farmacevtko Lotte Langelot. Po vojni je lekarno prevzela Marija Poženel, ki je že prej delala pri Lavički. Po vrnitvi iz koncentracijskega taborišča je lekarno prevzel sin Zdenko, ki je v očetovi lekarni delal do odhoda v partizane leta 1942. Nemci so ga še istega leta (septembra 1942) v bitki Kokrškega odreda v Udin borštu zajeli in prepeljali v zapor, najprej v Begunje na Gorenjskem, potem pa v Dachau in kasneje v Flossenbürg. Leta 1945 se je skozi Olomuc

vrnil v Tržič in prevzel lekarno. Vključil se je v politično življenje ter opravljal pomembne funkcije na političnem, strokovnem in izobraževalnem področju. Spomladi 1946 je odšel v Beograd na ministrstvo za zdravje, kjer je služboval dve leti. Leta 1948 je bila Lavičkova lekarna podržavljena, ustanovljena je bila Okrajna lekarna Tržič, Zdenko Lavička pa je bil imenovan za prvega upravnika.³³

Hči Vlasta je končala študij vrtnarstva na Češkem, se vrnila v Slovenijo, kasneje pa prevzela hišo v Strahinju. Hči Liduška je ostala na Češkem in je delala v lekarni kot farmacevtka.³⁴

Lavičkova zbirka in njena zgodovina

Farmacevtsko-medicinska zbirka Bohuslava Lavičke je ena manjših v Evropi, vendar po kakovosti

³² Pričevanje Marije Petek v filmu dokumentarnega programa RTV Slovenija *Vsak človek se rodi svoboden*, 1989.

³³ Družinski arhiv Žarka Lavičke, sklep o zaposlitvi.

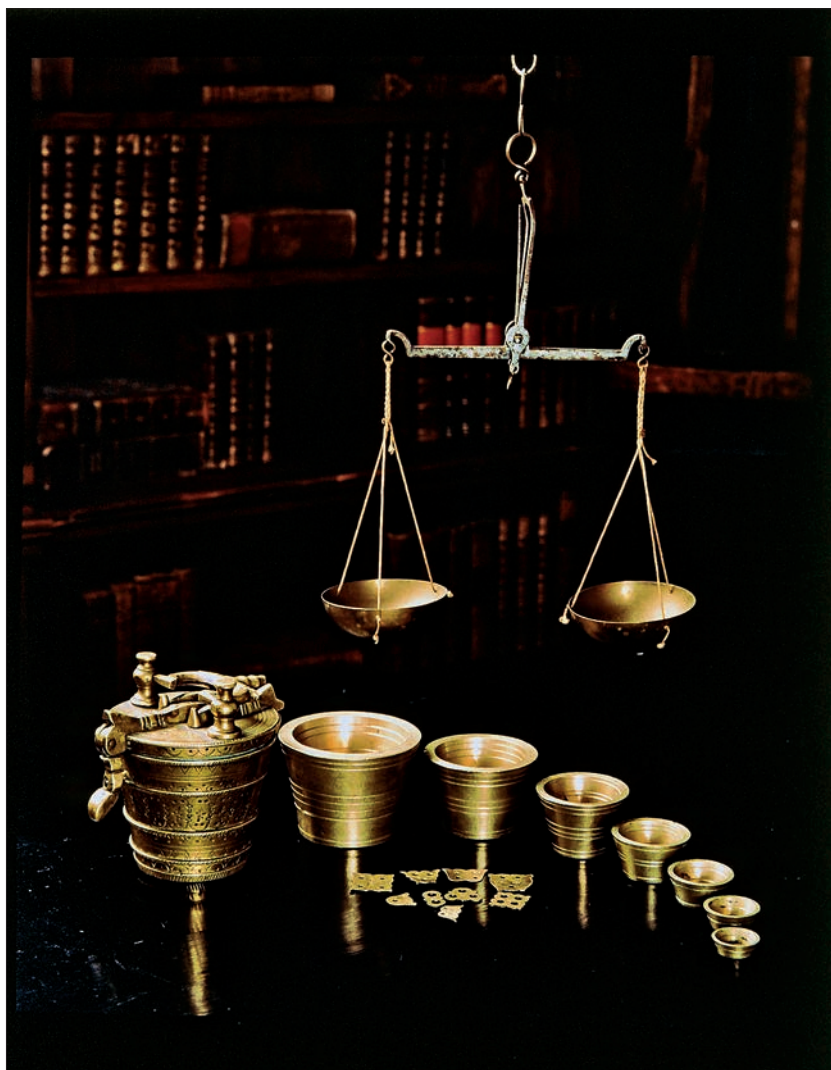
³⁴ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

Lavičkova zbirka, oprema lekarne s konca 19. stoletja (foto: Gašper Srečnik).

Lavičkova zbirka, lekarniška omarica, 1620, samostan Neumarkt (foto: Tomaž Lauko).

Lekarniške uteži iz Lavičkove zbirke (foto: Tomaž Lauko).

eksponatov ena bogatejših. Je odraz zgodovine zdravstva in zdravljenja na splošno ter prikaz zgodovine naravoslovnih in medicinskih znanosti.

Zgodovina zbirke

Leta 1903, ko je Bohuslav Lavička služboval v Švici, si je ogledal narodopisno razstavo, ki ga je prevzela ter spodbudila njegovo nagnjenje in smisel za raziskovanje in zbiranje starih predmetov in zgodovinske dokumentacije. Prvo starinsko majoliko je kupil leta 1904 v Bernu v Švici.³⁵

Pet let kasneje (1909), ko je delal v lekarni v Idriji, mu je uspelo pridobiti precej starih stojnic in drugih posod iz lekarne idrijskega rudnika. Z odkupom Roblekove lekarne v Trzinu leta 1911 je z njo odkupil še lekarniško omarico iz leta 1620 s še ohranjenimi pripravki. Omarica izhaja iz samostanske lekarne v

Neumarktu na Tirolskem. Pripravki kažejo na tegobe človeka v tistem času in na verovanje v zdravila vsakovrstnega izvora, saj med njimi najdemo prah človeške lobanje, posušeno kozlovsko kri, posušene zdrobljene kače, prah lisičjih pljuč, žab in deževnikov, pepel sežganih lastovk itd. Med prvo svetovno vojno je Lavička zbral veliko predmetov stanovskih kolegov, ki so mu prepuščali starine v zameno za zdravila, ki jih je izdeloval.³⁶

Največji del zbirke je nastal med letoma 1922 in 1935. Predmete in knjige je Lavička kupoval na razprodajah na Dunaju ter po Nemčiji in Švici. Imel je stalne stike z večino največjih evropskih antikvariatov, od katerih je redno prejemal kataloge in bil tako obveščen o celotni ponudbi na trgu. Bil je častni član društva Schweizer Historischer Apothekenwesens. Sodeloval je z znanima zgodovinarjema farmacije Francem Minařikom iz Maribora, ki je nekaj časa

³⁵ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

³⁶ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

delal na Bledu, in Arturjem Krajanskim iz Varaždina.³⁷ V posebni izdaji *Farmaceutskega vestnika* iz leta 1926 je Minařik predstavil Lavičkov zbirko in zapisal: »Lekarnar Lavička poseduje lepo zbirko predmetov iz zgodovine farmacije in medicine. Ob vseh steh na to zbirko določene sobe stoje regali, napolnjeni s starimi lekarniškimi posodami iz stekla ali lesa, majolikami, knjigami, utežmi, škatlami, možnarji in drugimi predmeti, približno 170 komadov. Najdragocenejše so 3 majolike iz tovarne Castel Durante. Raznih lekarniških lesenih posod šteje zbirka okoli 300 komadov. Zanimiva je lekarniška omarica, napravljena okoli leta 1620. Knjižnica vsebuje nad 600 zvezkov stare literature medicine, kemije in herbarije iz 15. do 19. st., kolekcijo kirurških instrumentov, okoli 50 predmetov, iz rimskih časov.«³⁸

Kulturnozgodovinska vrednost lekarniške zbirke Bohuslava Lavičke je mnogovrstna. Zbirka kot celota odseva veliko strokovno razgledanost ter zbirateljsko uspešnost in širino njenega nekdanjega lastnika. To je edina in največja zbirka te vrste v Sloveniji. Je odraz posebnega zanimanja izobraženega farmacevta, delujočega v srednjeevropskem okolju, ki je zbral in tako ohranil izjemne predmete s področja medicine in farmacije od antike do 20. stoletja. Oprema dveh lekarn, ene s konca 18., druge s konca 19. stoletja, ki sta sestavni del zbirke, je pomembna zaradi svoje starosti in pričevalnosti. Bogato zbirko dopolnjujejo lekarniške posode za droge, lesene in poslikane, keramične in steklene, iz različnih evropskih specializiranih delavnic. Posebnost in pomembno celoto pomeni izjemna zbirka rimskih kirurških instrumentov iz 1. do 3. stoletja. Unikat v slovenskem prostoru sta lekarniška omarica iz 16. stoletja s preparati rastlinskega, živalskega in človeškega izvora ter nagačen krokodil, kakršen je v renesansi in baroku krasil zasebne muzejske zbirke.³⁹

Zbirka je bila popisana leta 1986, ko je bila prvič razstavljena v tovarni Lek v Ljubljani. Prvi popisovalci zbirke so bili Jaro Dolar za knjižni del, Marjetica Simoniti za lekarniško posodje in Ljudmila Plesničar za arheološki del.⁴⁰

Knjižna zbirka

Izjemno vrednost po starosti, kakovosti ohranjenosti, številu in dragocenosti izvodov ima knjižnica, ki vsebuje 402 deli (388 naslovov) s področja antične in francoske književnosti, filozofije, pedagogike ter naravoslovnih znanosti od 15. do 20. stoletja. Naravoslovni del sestavljajo knjige, od tistih z alkimistično vsebino do sodobnih kemijskih, fizikalnih in bioloških priročnikov. Posebej so predstavljene

medicinske znanosti in farmacija. Poseben uspeh Lavičkovega bibliofilstva sta lista znamenite šestin-tridesetvrstične Biblije, ki jo je verjetno tiskal sam Gutenberg. Poleg te sta v zbirki dve inkunabuli:⁴¹ Biblija (1491) iz delavnice znanega baselskega tiskarja Ioannesa Froba in izredno star farmacevtski priročnik *Consilia medica – Antidotarium* (Padova, 1476) izpod peresa Bartolomeja Montagnane. Knjižna dela so še iz 16. stoletja (44 del), večina jih je iz 17. in 18. stoletja, manjši del tudi iz 19. in 20. stoletja. Med njimi so avtorji, pomembni za slovensko ozemlje (Mattioli, Scopoli, Schönleben). Posebej dragocena je pri nas izredno redka rudarska enciklopedija *De re metallica* Georga Bauerja Agricole iz leta 1657.⁴²

Knjižna zbirka je ena najpomembnejših specialnih knjižnih zbirk na Slovenskem. Njena vrednost je v tem, da zajema velik del s področja, ki je v naših knjižnicah izredno skopo zastopano. Lavička je sistematično zbral vse o zgodovini farmacije in sorodnih ved. Iz računov in dokumentacije, ki je priložena nekaterim knjigam, je razvidno, da je bil ves čas povezan z antikvariati v Italiji, Nemčiji in Avstriji, ki so ga redno seznanjali z novimi pridobitvami. Tako je zbral marsikaj, kar se mu je zdelo pomembno, na primer prvo izdajo Rousseaujevega vzgojnega romana *Emile*, nekaj starejših izdaj Corneilla in Racina, Metastasia in celo nekaj slovenskih protestantik, ki jih je že za časa svojega življenja odstopil Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Zbral je tudi slovenske knjižne starine. Kupil je precej knjig naših reformatorjev, Krelja, Trubarja in Bohoriča. Imel je tudi Dalmatinovo Biblijo, eno redkih z nedotaknjnim predgovorom. Kot največjo dragocenost je varoval Prešernov rokopis. Prešerna je občudoval in častil. Žal so prav ti predmeti med drugo svetovno vojno izginili. Odnegli so jih Nemci in za njimi se je izgubila vsaka sled.⁴³

Glavno področje zbiranja je bila zgodovina farmacije od njenih alkimističnih začetkov naprej. V zbirki je več klasičnih alkimističnih del ter knjig o zeliščih različnih botanikov 16., 17. in 18. stoletja. Alkimija, lažna, močno mistično in celo religiozno obarvana veda o spreminjanju kovin v srebro in zlato, je bila v začetku sicer prepovedana, zato so se alkimisti v svojo obrambo sklicevali na znamenite zdravnike in filozofe, posebno na Aviceno (v zbirki je beneška izdaja iz leta 1555), Alberta Velikega (v zbirki je amsterdamska izdaja iz leta 1662) in druge.⁴⁴

Na sorodna področja segajo medicinska dela Michaela Ettmüllerja (1696, 1697), nekaj zgodnjih izdaj Paracelsusa (1603, 1616), Galena (1534, 1541) ter izdaji Schönlebna in Scopolija. V zbirki so tudi dela Ovida, Horaca, Plinija, Strabona, Polibija, Ci-

³⁷ Tržiški muzej, pisma Bohuslava Lavičke Francu Minařiku.

³⁸ Kragl, *Zgodovinski drobci*, str. 261.

³⁹ Zupanič Slavec, *Zgodovina zdravstva*, str. 434.

⁴⁰ Dolar et al., *Otvoritev Lavičkove zbirke*, str. 190.

⁴¹ Inkunabula, knjiga, tiskana pred letom 1500, prvotisk (SSKJ 2, 2014, str. 473).

⁴² Dolar et al., *Otvoritev Lavičkove zbirke*, str. 190.

⁴³ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

⁴⁴ Dolar et al., *Otvoritev Lavičkove zbirke*, str. 190, 191.

Lavičkova zbirka – lekarniška omarica s posodjem (foto: Tomaž Lauko).

cerona in drugih klasičnih avtorjev. Tako sta se v tej lekarnarjevi knjižnici srečevala srednji vek z dokaj mračnimi predstavami o skrivnostih narave in vedra antika.⁴⁵

Lekarniško posodje

Eden najzanimivejših delov zbirke je zbirka lekarniškega posodja: keramičnega, steklenega in lesenega. V njej so tudi izredno lepi primeri italijanske keramike iz Faenze, Urbina, Pesara in Savone, pa tudi nekaj holandske, nemške in ogrske keramike. Keramično posodje je bilo večinoma izdelano v 17. in 18. stoletju, stekleno posodje, povečini iz češkega stekla, pa v 18. in 19. stoletju. Lesene stojnice za droge iz lipovega lesa so iz 18. in 19. stoletja. V prvi polovici 19. stoletja so namesto keramike (fajanse) v lekarniške namene začeli pogostejše uporabljati porcelan in mlečno steklo. Prve posode za shranjevanje zdravil so bile iz izvotljenega lesa, alabastra, marmorja, bazalta

itd. V srednjem veku so začeli uporabljati vse več zelišč, korenin, sirupov, aromatičnih učinkovin, mazil, začimb itd., zato je bilo za njihovo shranjevanje v lekarnah, bolnišnicah in samostanih potrebnih veliko posod. Tako so se številne evropske lončarske delavnice ukvarjale tudi z izdelovanjem lekarniških posod. Za hrambo tekočin in trdnih zdravil so bile primerne neprepustne lončene posode z glazuro. Najstarejša oblika hranil v lekarništvu je albarelo.⁴⁶ V 13. in 14.

⁴⁶ Albarello je prototip lekarniške stojnice. Ime izhaja iz perzijske besede *el barani* – posoda – ali italijanske *albarelo* – drevesce. Ima obliko bambusovega člena, zgoraj in spodaj je širši ter so ga uporabljali kot posodo za hranjenje. V Evropi so bili prvi zametki izdelovanja albarelov iz keramike špansko-mavrskega izvora. Ker je trgovina s keramiko potekala predvsem preko otoka Mallorca, se je v Evropi udomačil tudi naziv majolika. Od 16. stoletja so postali mojstri izdelovanja keramičnih lekarniških posod Italijani. Po manufakturah iz italijanskega mesta Faenza so jih začeli imenovati fajanse. Porozno keramiko prvič žgejo pri 1200 stopinjah Celzija, nato pa jo potopijo v staljeno zmes kositra, svinca, peska, pepelike in vode. Glazura prevleče keramiko in se pri ponovnem žganju pri nižji temperaturi zapeče (Zupanič Slavec, *Zgodovina zdravstva*, str. 439).

⁴⁵ Prav tam, str. 191.

Lavičkova zbirka – lekarniške posode (foto: Tomaž Lauko).

stoletju so jih izdelovali v Perziji in Siriji, kasneje v Španiji in Italiji, pa tudi v drugih evropskih državah. Poimenovali so jih fajanse.⁴⁷

V obdobju renesanse v 16. in 17. stoletju je postalo izdelovanje fajanskega lekarniškega posodja pomembna gospodarska panoga v lončarskih delavnicah. Zunanji videz posod je bil pomemben, okrašene posode so bile ponos vsakega lekarnarja. Na lekarniškem fajanskem posodju Lavičkove zbirke lahko sledimo spremembam v oblikovanju in krasitvah od 16. do konca 18. stoletja. Ob keramičnem posodju so za shranjevanje zdravil uporabljali tudi lesene stružene, največkrat barvane in slikovito okrašene stojnice. V zbirki jih je več vrst in velikosti.⁴⁸

Med kovinskimi predmeti je več zanimivih večjih in manjših možnarjev iz 16. do 18. stoletja, zbirka uteži iz 17. do 19. stoletja, dve dragoceni potovalni lekarni iz 17. in 18. stoletja ter dve homeopatski lekarni iz 19. stoletja v obliki knjige. Ne manjkata niti mikroskopa iz 18. stoletja, pa tudi dva globusa iz 18. in 19. stoletja.⁴⁹

Arheološki del zbirke

Arheološki del zbirke vsebuje nekaj zanimivih predmetov, ki spadajo v davno preteklost. To so antični medicinski instrumenti iz rimskih časov,

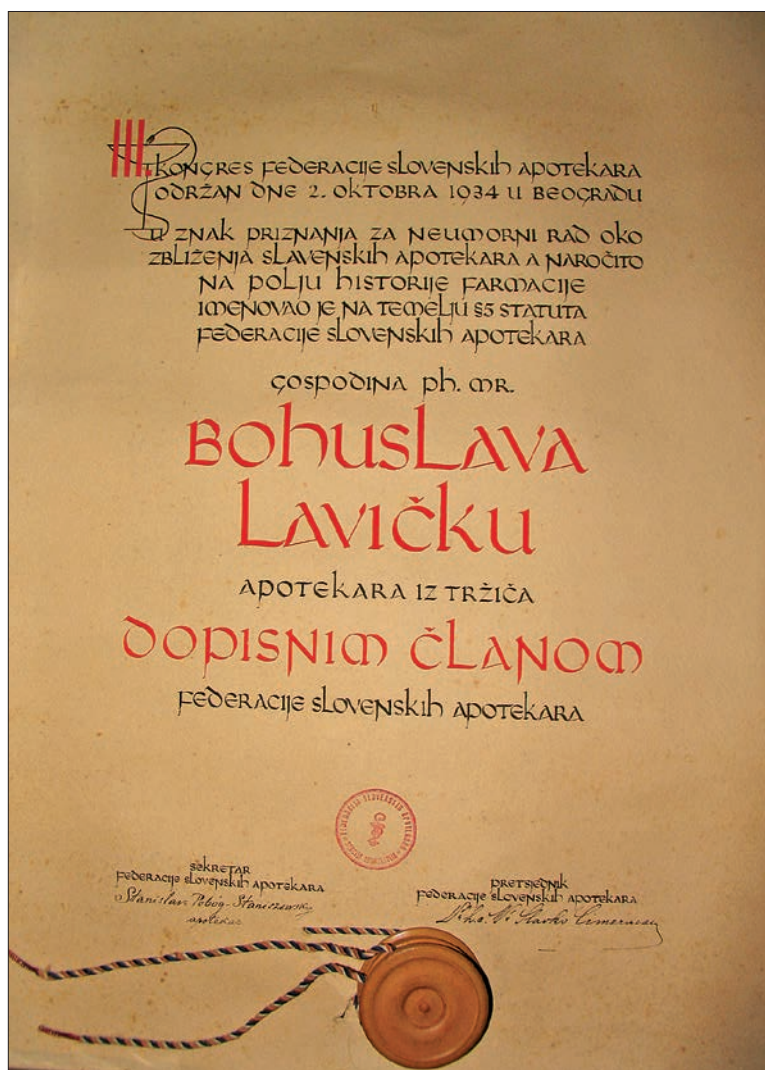

Lavičkova zbirka – tipična lekarniška posoda (foto: Tomaž Lauko).

⁴⁷ Dolar et al., *Otvoritev Lavičkove zbirke*, str. 191.

⁴⁸ Prav tam, str. 191, 192.

⁴⁹ Prav tam, str. 192.

Bohuslav Lavička si je prizadeval za zблиžanje slovanskih lekarnarjev. Kot priznanje za delo so ga na III. kongresu federacije slovanskih lekarnarjev imenovali za dopisnega člana federacije (hrani: Slavko Vidic).

kirurški sondi iz najdišča Emone, bronaste žlice in pincete, predmeti iz obdobja od 1. do 4. stoletja in predmeti, ki spadajo v čas od 13. do 5. stoletja pred našim štetjem. Med instrumenti je zanimiva zbirka rimskega kirurškega orodja, ki izvira iz Emone, Nevioduna in Petovione. Podobno zbirko najdemo le v muzejih v Pompejih.⁵⁰

Usoda zbirke

O zbirki priča tudi sedem ohranjenih pisem, ki jih je Bohuslav Lavička pisal kolegu in prijatelju Francu Minařiku. Po Minařikovi smrti so sorodniki Krambergerji podedovali strokovno farmacevtsko literaturo in listine. Nečakinja Franca Minařika Marica Kramberger je večino literature in listin izročila Mariborskim lekarnam, pisma, ki jih je poslal Bohuslav

Lavička, pa namenila Tržiškemu muzeju. V pismih so izraženi prijateljstvo in medsebojno spoštovanje, zbirateljska strast obeh ter stiska Bohuslava Lavičke ob spoznanju, da se kolegi tako malo zanimajo za zbirko, za katero je porabil skoraj vse svoje premoženje. Po materi je namreč kot edini dedič podedoval posest na Češkem v rodnem Chrudimu, ki jo je počasi razprodajal, da je lahko v različnih evropskih antikvariatih kupoval eksponate za svojo zbirko.⁵¹

Leta 1938 je v Zagrebu potekal kongres farmacevtov Jugoslavije. Ob tej priložnosti so razstavili tudi Lavičkovo zbirko. Njen sloves je takrat obkrožil vso Evropo. To je bilo zanj veliko priznanje. Po končani razstavi je zbirko preselil nazaj v Strahinjo. Velik del je ostal kar v zabojih.⁵²

⁵⁰ Dolar et al., Otvoritev Lavičkove zbirke, str. 193.

⁵¹ Tržiški muzej, pisma Bohuslava Lavičke Francu Minařiku.

⁵² Družinski arhiv Žarka Lavičke, fotografija.

Nemci so Lavičkov zbirko zelo dobro poznali in so jo želeli dobiti v svoje roke. Po ustrelitvi njenega lastnika (16. julija 1942) so še isti dan v navzočnosti takratnega farmacevtskega svetnika (farmacierata) z Bleda, Fischerja, zbirko pospravili, naložili na tovarnjake in odpeljali v skladišče na železniško postajo v Kranj, da bi jo odpeljali v München in naprej v Frankfurt na Majni.⁵³ To je povsem po naključju izvedel dr. Josip Žontar, ki je delal v arhivu Gorenjskega muzeja v Kranju ter je Lavičko in njegovo zbirko dobro poznal. Na lastno pobudo se je takoj lotil reševanja. S pomočjo okoliških kmetov je z železniške postaje v Kranju s pretvezo, da vozi v muzej, zaboje razvozil k zanesljivim kmetom v okolici Škofje Loke in Kranja. Knjižno gradivo je shranil v arhiv Deželne hranilnice in posojilnice v Kranju, kjer je do konca vojne ostalo neodkrito. Odpeljal se je tudi v Strahinj in Tržič, da bi rešil še morebitne druge dragocenosti. Kljub njegovemu posredovanju je Nemcem del knjižnega gradiva in nekaj dragocenosti uspelo odpeljati v Nemčijo. Tako se je izgubila vsaka sled za Dalmatinovo Biblijo, Prešernovim rokopisom in še nekaj dragocenimi knjigami.⁵⁴

Po končani vojni je Žontar zbirko vrnil Lavičkovim otrokom. Prevzel jo je sin Zdenko in jo v okrnjeni obliki razstavil v Strahinju pri Naklem.⁵⁵ Tako razstavljeno je Zdenko, ki je bil takrat ugledna osebnost v slovenski farmaciji, večkrat razkazoval gostom iz vse Jugoslavije. Leta 1968, ko je na Bledu potekal evropski kongres zdravnikov, so zbirko v močno okrnjeni obliki razstavili na Bledu v takratni Titovi letni rezidenci Vile Bled.

Pomanjkanje prostora, časa in znanja za urejanje, zlasti pa denarja, je dediče sililo v razmišljanje, da bi zbirko prodali kupcu, ki bi zanjo skrbel in jo primerno razstavil. Zdenko Lavička se je dogovarjal za odkup z direktorjem tovarne zdravil Krka Borisom Andrijaničem ter s tovarnama zdravil Galenika in Pliva. Vendar do dogovora ni prišlo.⁵⁶ Po Zdenkovi smrti leta 1972 so dediči leta 1978 zbirko prodali tovarni zdravil Lek v Ljubljani, ki jo je leta 1986 skupaj s starim lekarniškim pohištvo iz Komna na Krasu razstavila najprej v stari, kasneje pa v novi poslovni stavbi Leka v Ljubljani.⁵⁷

Leta 2002 je tovarno Lek kupil švicarski farmacevtski koncern Novartis, Lavičkov zbirko pa je Vlada RS na predlog Inštituta za zgodovino medicine Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani in tovarne zdravil Lek pred prodajo razglasila za kulturni spomenik državnega pomena. Tako je nacionalno zaščitena in se državi Sloveniji ne sme odtujiti. Danes je na ogled v prostorih družbe Lek v Ljubljani.⁵⁸

*Priloga: Odlok o razglasitvi Farmacevtsko-medicinske zbirke Bohuslava Lavičke za kulturni spomenik državnega pomena*⁵⁹

Na podlagi 12. člena zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7/99) izdaja Vlada Republike Slovenije

ODLOK

o razglasitvi Farmacevtsko-medicinske zbirke Bohuslava Lavičke za kulturni spomenik državnega pomena

1

Za kulturni spomenik državnega pomena se razglasijo Farmacevtsko-medicinska zbirka Bohuslava Lavičke kot celota.

Zbirka obsega 402 knjigi in 500 predmetov in je v lasti družbe Lek, Tovarne farmacevtskih in kemičnih izdelkov, d. d., Ljubljana.

Spisek predmetov, ki sestavljajo zbirko, hrani Narodni muzej Slovenije.

2

Lastnosti, ki utemeljujejo razglasitev Farmacevtsko-medicinske zbirke Bohuslava Lavičke za spomenik državnega pomena:

- *zbirka je edina te vrste v Sloveniji in ima izjemen kulturni, izobraževalni in znanstveni pomen;*
- *zbirka je odraz posebnih zanimanj izobraženega farmacevta, delujočega v srednjeevropskem okolju, ki je zbral in tako ohranil izjemne predmete s področja medicine in farmacije od antike do 20. stoletja;*

torih stare lekarne, ki so bili zasebna last. Za odkup prostorov in zbirke Gorenjske lekarne niso imele denarja, zato so iskale finančno pomoč pri dobaviteljih (Kemofarmacija, Salus) in industriji (Lek, Krka), vendar brezuspešno. Občina Tržič ni pokazala nobenega interesa za odkup. Leta 1978 se je Lek odločil, da sam odkupi zbirko za 80 tisoč dinarjev. Znesek se je delil po tretjinah (Zdenko, Vlasta, Liduška). Zdenkova vdova Jožica naj bi s tem denarjem plačala centralno kurjavo v novi hiši. Zbirka je bila še nekaj let zapakirana v Leku, nakar so ji namenili manjši prostor ob jedilnici v stari upravni stavbi, kjer ni mogla biti v celoti razstavljena. V taki postavitvi je bila uradna otvoritev šele leta 1986. Kasneje se je preselila v novo upravno stavbo, kjer je dobila večje prostore, in je danes v celoti razstavljena.

⁵⁸ Voden ogledi po zbirki so vsak prvi četrtek v mesecu med 10. in 18. uro. Skrbnik zbirke je Davorin Poljanšek. Od leta 2015 je zbirka digitalizirana, dosegljiva na <http://www.lek.si/si/o-nas/lavickova-zbirka/>.

⁵⁹ Uradni list RS 2002, št. 98/02 z dne 20. 11. 2002.

⁵³ Košir, »Naša dolžnost ...«, str. 28–29.

⁵⁴ Prav tam, str. 29.

⁵⁵ Prav tam, str. 28–29.

⁵⁶ Družinski arhiv Žarka Lavičke.

⁵⁷ Zdenko Lavička se je leta 1963 z družino preselil iz Tržiča v Kranj, kjer mu je občina dodelila stanovanje v bloku. Hišo v Tržiču je prodal občini Tržič. Kasneje je kupil zemljo v Križah in tam začel graditi hišo. Leta 1972 je umrl, hiša pa je ostala nedograjena. Žena Jožica je bila v službi kot farmacevtski tehnik v Gorenjski lekarni Kranj, doma pa štirje nepreskrbljeni otroci, vsi še v srednji ali osnovni šoli. Edini kapital, ki ga je družina imela, je bila zbirka, v solastništvu z ostalimi dediči, ki so se dogovorili, da jo prodajo. Vdova Jožica je odločitev dedičev sporočila Gorenjski lekarni Kranj, ki je začela iskati možnost, da bi jo odkupila in vzpostavila lekarniški muzej na Gorenjskem, in sicer v Radovljici, v pros-

- oprema obeh lekarn, ene s konca 18. stoletja, druge s konca 19. stoletja, ki sta sestavni del zbirke, je pomembna zaradi svoje starosti, pričevalnosti in znane provenience;
- bogato dopolnitev zbirke predstavljajo lekarniške posode za droge – lesene in poslikane, keramične in steklene – iz različnih evropskih specializiranih delavnic;
- posebnost in pomembno celoto predstavlja izjemna zbirka rimskih kirurških instrumentov iz 1. do 3. stoletja – antični pribor sestavljajo različne igle, dve rimski kirurški sondi ter pinceta, celoto dopolnjujejo antične uteži;
- unikat v slovenskem prostoru sta lekarniška omarica iz 16. stoletja s preparati rastlinskega, živalskega in človeškega izvora ter nagačen krokodil, kakršen je v renesansi in baroku krasil zasebne muzejske zbirke;
- izjemnega pomena po starosti, kvaliteti ohranjenosti, številu zbirke in dragocenosti izvodov predstavlja knjižnica, ki vsebuje 402 deli (338 naslovov) s področja antične in francoske književnosti, filozofije, pedagogike ter naravoslovnih znanosti iz obdobja od 15. do 20. stoletja. Naravoslovni deli sestavljajo knjige z alkimistično vsebino do sodobnih kemijskih, fizikalnih in bioloških priročnikov. Posebej so predstavljene tudi medicinske znanosti ter farmacija. Med njimi so tri inkunabule ter 44 del iz 16. stoletja. Večina jih je iz 17. in 18. stoletja, manjši del iz 19. in 20. stoletja. Med njimi so avtorji, pomembni za slovensko ozemlje (Mattioli, Scopoli, Schönleben), ter pri nas izredno redka rudarska enciklopedija *De re metallica* Georga Agricole;
- zbirka je kot kulturni spomenik pomembna kot celota.

3

Za zbirko velja varstveni režim, ki določa:

- varovanje zbirke v njeni izvornosti in neokrnjenosti,
- dovoljena je le preventivna in aktivna konservacija po predhodnem soglasju Narodnega muzeja Slovenije;
- lastnik mora določiti odgovorno osebo, ki bo skrbela za izvajanje varstvenega režima;
- zbirka mora biti dokumentirana v skladu z zahtevanimi standardi. Zbirka mora biti hranjena v za-varovanem in ustrezno klimatsko urejenem prostoru. Če so predmeti iz zbirke predstavljeni javnosti, morajo biti temu ustrezno zavarovani.

4

Kakršenkoli poseg v zbirko je možen ob predhodnem soglasju Narodnega muzeja Slovenije. O izposoji in selitvi zbirke ali delov zbirk iz prostorov družbe Lek, To-varne farmacevtskih in kemičnih izdelkov, d. d., Ljubljana, mora biti pisno obveščen Narodni muzej Slovenije in pristojna inšpekcijska služba.

5

Pristojni organ mora v treh mesecih po uveljavitvi tega odloka izdati lastniku spomenika odločbo o varstvu na podlagi 13. člena zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 7/99).

Odločba iz prejšnjega odstavka določa pogoje za fizične posege in zavarovanje, pogoje za raziskovanje, načine vzdrževanja, pravni promet, načine upravljanja in rabe spomenika za javnost in časovne okvire dostopnosti, posamezne druge omejitve in prepovedi ter ukrepe za čim bolj učinkovito varstvo spomenika. Varstveni režim lahko omejuje lastninsko pravico le v obsegu, ki je nujen za izvajanje varstva spomenika.

6

Nadzor nad izvajanjem tega odloka opravlja Inšpektorat Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine.

7

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št. 634-03/2001-10

Ljubljana, dne 14. novembra 2002.

Vlada Republike Slovenije

mag. Anton Rop l. r.
Minister

VIRI IN LITERATURA

NEOBJAVLJENI VIRI

Družinski arhivi vnukov Bohuslava Lavičke:
Arhiv Slavka Vidica, Naklo
Arhiv Žarka Lavičke, Križe pri Tržiču

Tržiški muzej

Pisma Bohuslava Lavičke Francu Minařiku

ČASOPISI

Cerkveni glasnik za tržiško župnijo, 1928.

Jutro, 1924.

Naša moč, 1913.

Slovenec, 1911.

Slovenski narod, 1914.

FILM

RTV Slovenija, dokumentarni program, *Vsak človek se rodi svoboden*, 1989, urednik Drago Pečko.

LITERATURA IN OBJAVLJENI VIRI

- Dolar, Jaro in Simoniti, Marjetica in Plesničar, Ljudmila: Otvoritev Lavičkove zgodovinske farmacevtske zbirke v DO Lek. *Farmacevtski vestnik* 37, 1986, str. 189–192.
- Košir, Matevž: »Naša dolžnost je, da vse rešimo in ohranimo«: dr. Josip Žontar in reševanje kulturne dediščine pred uničenjem ter nacističnim plenjenjem na primeru lekarniške zbirke Bohuslava Lavičke. *Podobe gorenjske preteklosti. Ob 80. rojstnem dnevu Majde Žontar in 760. obletnici prve pisne omembe mesta Kranja: zbornik povzetkov 1. zgodovinskega dneva, Kranj, 20. junij 2016* (ur. Barbara Kalan). Kranj: Gorenjski muzej, 2016; str. 28–29.
- Kragl, Viktor: *Zgodovinski drobci župnije Tržič*. Tržič: Župni urad, 1936.
- Kurillo, Jurij: *Tomaž Pirc: ranocelnik – porodničar in prijatelj pesnika dr. Franceta Prešerna*. Kranj: Gorenjski muzej; Tržič: Tržiški muzej, 2015.
- Lužnik Pohar, Milka: *Trgovec z življenjem. Zgodba Miloša Kovačiča*. Ljubljana: Darila Rokus, 2005.
- Uradni list RS 2002, 98/02, št. 4895: Odlok o razglasitvi Farmacevtsko-medicinske zbirke Bohuslava Lavičke za kulturni spomenik državnega pomena.
- Zupanič Slavec, Zvonka: *Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem*. Ljubljana: Inštitut za zgodovino medicine Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani, 2017.

S U M M A R Y

Pharmacist Bohuslav Lavička from Tržič and his collection

After completing his studies in pharmacy in Prague, Bohuslav Lavička, originally from Chrudim, Bohemia, worked in various cities across the Habs-

burg Monarchy until 1909, when his career led him to the Slovenian provinces. He initially served in Idrija and Vrhnika, and then in 1911 bought a pharmacy in Tržič, where he remained until his death.

His reputation as a pharmacist was not limited to Tržič, but extended across Yugoslavia, and drugs that he himself developed were sold all over Europe and even to Japan and the United States of America. Lavička also taught pharmacy to his children, a son Zdenko and daughters Vera and Liduška. As a Partisan collaborator during the Second World War, he was taken hostage by the Germans and shot on 16 July 1942 at Kovor near Tržič. Immediately after the war, Lavička's pharmacy was taken over by his son Zdenko. In 1948, the pharmacy was nationalised, the District Pharmacy Tržič was founded, and Zdenko Lavička was appointed its first administrator.

Today, Bohuslav Lavička is most renowned for his pharmacy collection, which he had built in his lifetime. The assortment, reflecting its former owner's professional worldliness as well as collector success and broadness, comprises an incredibly rich library, wooden and painted, ceramic and glass pharmacy vessels from a number of specialised workshops across Europe. A particularly special and important independent segment is the outstanding collection of Roman surgical instruments from the period between the first and the third centuries AD. Unique specimens in the Slovenian territory are the pharmacy cabinet from the sixteenth century, containing preparations of plant, animal, and human origins, as well as a taxidermy crocodile, the kind that commonly decorated private museum collections during the Renaissance and Baroque periods. Lavička's collection attracted attention not only from professional circles, but also from wider international scientific organisations.

Bohuslav Lavička's pharmacy collection is the only one of its kind in Slovenia. Since having been declared a cultural monument of national importance in 2002, it is displayed at the Lek pharmaceutical company in Ljubljana.

Osrednji del Kovorja s spomenikom desetim talcem, ki so bili ustreljeni 16. julija 1942; med njimi je bil tudi lekarnar Bohuslav Lavička (foto: Barbara Žabota, 2020).

Hiša na današnji Predilniški cesti 2, v kateri je bila Lavičkova lekarna. Pred tem je do konca 19. stoletja pripadala družini Amalije Šimec (foto: Barbara Žabota, 2020).